

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยเชิงทดลอง(Experimental Design) เพื่อศึกษาผลของการปรากฏตัวของบุคคลที่สาม ที่มีต่อคำตอบจากการสัมภาษณ์ครูเมื่อใช้คำถามทางบวกและลบ ด้วยแบบแผนการทดลองที่มีการสุ่มกลุ่มทดลองเพื่อทำการสัมภาษณ์ในสถานการณ์ครึ่งเดียว ศึกษาเกี่ยวกับประชากรที่เป็นครูผู้ทำหน้าที่สอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2534 ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งโรงเรียนตั้งอยู่ในรัศมี 50 กิโลเมตร จากจุดฉางกรรณมหาวิทยาลัย จำนวน 10 โรงเรียน รวมเป็นประชากรครูทั้งสิ้นจำนวน 1,125 คน สุ่มตัวอย่างประชากรออกมาจำนวน 48 คน โดยวิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) สุ่มตัวอย่างประชากรเข้ากลุ่มทดลอง(Random Assignment) จำนวน 6 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 2 ชุด ชุดที่ 1 เป็นคำถามทางลบ ชุดที่ 2 เป็นคำถามทางบวก แต่ละชุดมีคำถามรวม 12 ข้อ โดยให้ตอบว่า เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย กับข้อความที่ถาม และขอให้ผู้ให้สัมภาษณ์ให้เหตุผลประกอบความคิดเห็นด้วย ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง การสัมภาษณ์ดำเนินการในโรงเรียนที่ตัวอย่างประชากรสอนอยู่ และสัมภาษณ์ในช่วงเวลาที่ตัวอย่างประชากรสะดวก ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายล่วงหน้าก่อนไปสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences : spssx) เพื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของคำตอบจากการสัมภาษณ์โดยรวมและรายข้อด้วยสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two way ANOVA)

ข้อค้นพบ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครู ในสถานการณ์การสัมภาษณ์ที่แตกต่าง กันคือ การที่มีบุคคลที่สามซึ่งได้แก่ เพื่อนครู หัวหน้าหมวดวิชา ปრაกฏตัวขณะสัมภาษณ์ การที่ไม่มีบุคคลที่สามปรากฏตัวขณะสัมภาษณ์ และการใช้คำถามทางบวกและลบในการ สัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นในเรื่องการวัดผลและประเมินผลการเรียนในระดับมัธยมศึกษา พบว่า

1. ไม่มีปฏิกริยาร่วมระหว่างสถานการณ์ของการปรากฏตัวของบุคคลที่สามในการ สัมภาษณ์และการใช้คำถามทางบวกและลบ ต่อคำตอบจากการสัมภาษณ์ อย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ .05
2. สถานการณ์ในการสัมภาษณ์ ระหว่างกลุ่มที่มีเพื่อนครูปรากฏตัวขณะสัมภาษณ์ กลุ่มที่มีหัวหน้าหมวดวิชาปรากฏตัวขณะสัมภาษณ์ และกลุ่มที่ไม่มีบุคคลที่สามปรากฏตัวขณะ สัมภาษณ์ ไม่มีผลทำให้คำตอบที่ได้รับแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
3. การสัมภาษณ์ด้วยคำถามทางบวก ไม่มีผลทำให้ผู้ตอบ ตอบเห็นด้วยมากกว่า การสัมภาษณ์ด้วยคำถามทางลบ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยรวม พบว่า ไม่มีปฏิกริยาร่วมระหว่างสถานการณ์ ของการปรากฏตัวของบุคคลที่สามในการสัมภาษณ์และการใช้คำถามทางบวกและลบ ต่อ คำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการ เรียนในระดับมัธยมศึกษา อย่างมีนัยที่ระดับ .05 ซึ่งข้อค้นพบนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ของการวิจัยข้อที่ 1

เมื่อพิจารณาที่ตัวแปรหลัก (Main effects) พบว่า การปรากฏตัวของ บุคคลที่สาม ซึ่งได้แก่ เพื่อนครู หัวหน้าหมวดวิชา และไม่มีบุคคลที่สามปรากฏตัวไม่มี ผลต่อคำตอบจากการสัมภาษณ์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ของการวิจัยข้อที่ 2

สำหรับตัวแปรหลักอีกตัวหนึ่ง คือ คำถามทางบวกและลบ พบว่า การสัมภาษณ์

ด้วยคำถามทางบวกไม่มีผลทำให้ผู้ตอบตอบเห็นด้วยมากกว่าการสัมภาษณ์ด้วยคำถามทางลบ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยข้อที่ 3

ผลการวิจัยโดยรวมขัดแย้งกับสมมติฐานดังที่กล่าวมาแล้ว อาจเนื่องมาจากการสัมภาษณ์เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อนและสลับซับซ้อน การป้อนคำถามแก่ผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนอาจจะกระทบความรู้สึกของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมีตัวแปรเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้ให้สัมภาษณ์ เช่น เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลมากน้อยเพียงใด เคยทำงานในตำแหน่งวัดผลหรือไม่ รวมทั้งความสัมพันธ์กับบุคคลที่สามในทางที่ดีหรือไม่ดี ฯลฯ ล้วนเป็นตัวแปรที่อาจมีอิทธิพลต่อผลการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น

จากข้อสังเกตที่ผู้วิจัยได้จากการการพิจารณาคำตอบในการทดลองในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาครั้งนี้ พบว่าครูส่วนใหญ่จะพักอยู่รวมในห้องเดียวกัน เป็นหมวดวิชาโดยมีโต๊ะทำงานอยู่ใกล้ ๆ กัน ดังนั้นผู้ให้สัมภาษณ์อาจมีความคุ้นเคยและไม่รู้สึกถึงความแตกต่างของการพูดคุยกันโดยมีบุคคลอื่นนั่งฟังอยู่ใกล้ ๆ อันอาจเป็นผลให้คำตอบที่ได้รับในสถานการณ์สัมภาษณ์ที่จัดขึ้น ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณาที่ขนาดของความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจากแผนภูมิที่ 4 จะเห็นได้ว่าขนาดของความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของคำตอบ จากการถามด้วยคำถามทางบวกกับการถามด้วยคำถามทางลบมีค่ามากที่สุดเมื่อไม่มีบุคคลที่สามปรากฏตัวขณะสัมภาษณ์ และมีค่าแตกต่างกันน้อยลงเมื่อมีเพื่อนครูปรากฏตัวขณะสัมภาษณ์ และมีค่าแตกต่างกันน้อยที่สุดเมื่อหัวหน้าหมวดวิชาปรากฏตัวขณะสัมภาษณ์ ซึ่งอาจเป็นข้อสังเกตได้ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์จะระมัดระวังคำตอบมากขึ้น ถ้ามีบุคคลที่สามอยู่ด้วย

เหตุผลอีกประการหนึ่ง อาจเนื่องมาจากคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ผู้วิจัยถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูในหมวดวิชา ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์อาจจะรู้สึกว่ามันเองก็เป็นครูในหมวดวิชานั้นด้วย ดังนั้นถึงแม้ว่าจะไม่มีบุคคลอื่นปรากฏตัวขณะสัมภาษณ์ก็ตาม ผู้ให้สัมภาษณ์ก็ยังให้คำตอบในทิศทางที่ดี ตามที่เป็นที่พึงปรารถนาของสังคม หรือตอบตามที่ควรจะเป็น ซึ่งเมื่อพิจารณาจากแผนภูมิที่ 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ถามด้วยคำถามทางบวกจะสูงกว่ากลุ่มที่ถามด้วยคำถามทางลบในทุก ๆ สถานการณ์ ไม่ว่าจะ มีเพื่อนครูหรือหัวหน้าหมวดวิชาหรือไม่มีบุคคลที่สามปรากฏตัวขณะสัมภาษณ์ก็ตาม และจะ

เห็นได้ว่าผู้ให้สัมภาษณ์จะระมัดระวังในการตอบคำถามมากขึ้น เมื่อบุคคลอื่นอยู่ด้วยขณะสัมภาษณ์

จากการวิเคราะห์เป็นรายประเด็นคำถามพบว่า สถานการณ์ในการสัมภาษณ์และการใช้คำถามทางบวกและลบ ไม่มีผลทำให้คำตอบที่ได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ยกเว้นประเด็นคำถามข้อที่ 9 คือเมื่อถามเกี่ยวกับการให้โอกาสในการสอบแก้ตัวแก่นักเรียนที่สอบไม่ผ่าน พบว่า มีปฏิกริยาร่วมระหว่างการสถานการณ์ในการสัมภาษณ์และการใช้คำถามทางบวกและลบอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งคำถามข้อนี้แตกต่างจากข้ออื่น ๆ เพราะเป็นประเด็นการตัดสินใจในการให้โอกาสในการสอบแก้ตัว ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดให้โอกาสในการสอบแก้ตัวได้ไม่เกินสองครั้งและการสอบแก้ตัวต้องมีหลักฐาน ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้เหตุผลประกอบความคิดเห็นสำหรับคำตอบข้อนี้แตกต่างกันไปในรายละเอียด เช่น ระเบียบกำหนดให้นักเรียนสอบแก้ตัวได้สองครั้งก็ควรปฏิบัติตามนั้น แต่บางคนเห็นว่าเป็นเรื่องของคุณธรรมควรจะให้ให้นักเรียนสอบแก้ตัวได้มากกว่าที่กำหนดไว้ตามระเบียบโดยไม่ส่งผลการสอบในครั้งที่นักเรียนสอบไม่ผ่าน แต่จะให้โอกาสสอบจนกว่าจะผ่านแล้วจึงส่งผลการสอบแก้ตัว หรือในบางครั้งก็ไม่ให้ทำการสอบแบบเป็นทางการ แต่จะให้ทำรายงานหรือให้ทำงานตามที่มอบหมาย บางคนก็ให้ความเห็นว่า เรื่องการสอบแก้ตัวเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อคนหลายฝ่ายโดยเฉพาะผู้บริหาร ซึ่งส่วนใหญ่จะมีนโยบายให้นักเรียนสอบผ่านให้หมด การที่นักเรียนได้ระดับผลการเรียน "0" จำนวนมากผู้สอนอาจจะถูกเพ่งเล็งได้ ดังนั้นครูที่ไม่ต้องการมีปัญหาจึงมักให้โอกาสนักเรียนในการแก้ตัวด้วยวิธีใดก็ได้เพื่อให้นักเรียนผ่านไปให้ได้

อนึ่ง เมื่อพิจารณาจากแผนภูมิที่ 5 จะพบว่า เมื่อเพื่อนครูปรากฏตัวขณะสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์จะตอบว่าเห็นด้วยว่าครูในหมวดวิชาปฏิบัติตามระเบียบการประเมินผลเกี่ยวกับการสอบแก้ตัวซึ่งเป็นคำถามทางบวก มากกว่าเมื่อใช้คำถามทางลบ อาจจะเป็นเพราะเกรงใจเพื่อนครูที่ร่วมฟังการสัมภาษณ์อยู่ด้วย แต่ถ้ามีหัวหน้าหมวดวิชาปรากฏตัวขณะสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบว่าเห็นด้วยว่าครูในหมวดวิชาไม่ปฏิบัติตามระเบียบการประเมินผลเกี่ยวกับการสอบแก้ตัวแต่ให้โอกาสนักเรียนสอบแก้ตัวได้มากกว่า 2 ครั้ง ซึ่งอาจเนื่องมาจากเหตุผลหลายประการ คือ ประการแรก อาจจะต้องการตอบสนองนโยบายของผู้บริหารที่ไม่ต้องการให้นักเรียนติด "0" เป็นจำนวนมาก จึงตอบเพื่อ

เอาใจหัวหน้าหมวดวิชา ประการที่สอง ผู้ให้สัมภาษณ์รู้สึกว่าการให้โอกาสนักเรียนสอบแก้ตัวได้มากกว่า 2 ครั้งแม้ว่าจะขัดกับระเบียบแต่ก็เป็นเรื่องของคุณธรรมซึ่งครูควรจะมีประการสุดท้าย ผู้ให้สัมภาษณ์อาจจะต้องการให้หัวหน้าหมวดวิชาทราบว่าครูในหมวดไม่ปฏิบัติตามระเบียบการประเมินผลอย่างเคร่งครัดนัก เมื่อพิจารณาขนาดของความแตกต่างของคำตอบจากการสัมภาษณ์ด้วยคำถามทางบวกและลบ พบว่า เมื่อเพื่อนครูปรากฏตัวขณะสัมภาษณ์ขนาดของความแตกต่างของคำตอบมีค่ามากที่สุด และเมื่อหัวหน้าหมวดวิชาปรากฏตัวขณะสัมภาษณ์ขนาดของความแตกต่างของคำตอบมีค่าน้อยที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เมื่อหัวหน้าหมวดวิชาร่วมฟังการสัมภาษณ์อยู่ด้วย ผู้ให้สัมภาษณ์จะระมัดระวังคำตอบมากขึ้น จึงทำให้ขนาดของความแตกต่างของคำตอบ เมื่อใช้คำถามทางบวกและลบแตกต่างกันน้อยกว่าเมื่อมีเพื่อนครูปรากฏตัวขณะสัมภาษณ์

ส่วนประเด็นคำถามข้ออื่น ๆ พบว่าไม่มีปฏิกริยาร่วมระหว่างสถานการณ์ในการสัมภาษณ์และการใช้คำถามทางบวกและลบ อาจเนื่องมาจากคำถามเหล่านั้นถามความคิดเห็นโดยทั่ว ๆ ไป และส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่อยู่ในหน้าที่ความรับผิดชอบของครูผู้สอนแต่ละคนที่จะทำหรือไม่ทำก็ได้ไม่เกี่ยวข้องกับครูคนอื่น เช่น การวัดผลก่อนเรียน ครูผู้สอนอาจจะทำหรือไม่ทำก็ได้ ไม่มีหลักฐาน ไม่มีการตรวจสอบ และไม่มีการลงโทษอย่างเคร่งครัด จึงทำให้ผู้ตอบไม่ต้องระมัดระวังในการตอบคำถามเหล่านั้นมากนัก คำตอบที่ได้รับจึงไม่แตกต่างกัน

จากการทดสอบอิทธิพลของตัวแปรหลัก (Main effects) แต่ละตัว พบว่าการใช้คำถามทางบวกและลบ ไม่มีผลต่อคำตอบจากการสัมภาษณ์ อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 อาจเป็นเพราะในการสัมภาษณ์มีการพูดคุยกันระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ จึงทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่รู้สึกลงถึงความแตกต่างของคำถามว่าเป็นคำถามทางบวกหรือลบ สำหรับตัวแปรหลัก (Main effects) ที่เป็นการปรากฏตัวของบุคคลที่สาม พบว่า การปรากฏตัวของบุคคลที่สาม ซึ่งได้แก่ เพื่อนครู หัวหน้าหมวดวิชาและไม่มีบุคคลที่สามปรากฏตัว ไม่มีผลต่อคำตอบจากการสัมภาษณ์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ยกเว้นประเด็นคำถามข้อ 11 ซึ่งถามความคิดเห็นของครูว่าเห็นด้วยหรือไม่ถ้าจะกำหนดให้การวิเคราะห์ข้อสอบเป็นงานของครูผู้สอน ซึ่งพบว่าในกลุ่มที่มีหัวหน้าหมวดวิชาปรากฏตัวขณะสัมภาษณ์และกลุ่มที่ไม่มีบุคคลที่สามปรากฏตัวขณะสัมภาษณ์ให้คำตอบที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยที่กลุ่มที่ไม่มีบุคคลที่สามปรากฏตัวขณะสัมภาษณ์ตอบเห็นด้วยมากกว่า เมื่อมีหัวหน้าหมวด

วิชาปรากฏตัวขณะสัมภาษณ์ ถ้าพิจารณาที่คำถามจะพบว่าคำถามข้อนี้เป็นความคิดเห็นทั่ว ๆ ไป คำตอบจะไม่กระทบต่อบุคคลที่สามไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นใคร แต่ที่ปรากฏให้เห็นว่า เมื่อไม่มีบุคคลที่สามอยู่ด้วยผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยกับการกำหนดให้การวิเคราะห์ข้อสอบเป็นงานของครูผู้สอนเองแม้ว่าจะเป็นการเพิ่มภาระงานก็ตาม ผู้ให้สัมภาษณ์ให้เหตุผลว่า เขารู้สึกว่าผู้สอนเป็นผู้ออกข้อสอบก็ควรจะได้วิเคราะห์ข้อสอบด้วยตนเองเพื่อจะได้ทราบว่าดีหรือไม่ดีอย่างไรมากกว่าจะให้ผู้อื่นวิเคราะห์ให้

จากข้อค้นพบ และเหตุผลดังที่อภิปรายมานี้ ทำให้ทราบว่าปรากฏตัวของบุคคลที่สามในขณะสัมภาษณ์และการใช้คำถามในการสัมภาษณ์ แม้จะไม่ทำให้คำตอบที่ได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับเนื้อหาของคำถามว่ามีผลกระทบต่อบุคคลที่สามมากน้อยเพียงใด

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเสนอแนะว่า การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เป็นเรื่องละเอียดอ่อน ถ้าไม่จำเป็นนักวิจัยควรหลีกเลี่ยงการมีบุคคลที่สามมาร่วมฟังการสัมภาษณ์ และควรนัดหมายเวลาล่วงหน้าและนัดหมายในสถานที่ที่พูดคุยกันได้ตามลำพัง

ในการตั้งคำถามในการสัมภาษณ์นั้น แม้ว่าจากผลการวิจัยพบว่า การใช้คำถามทางบวกก็ไม่ทำให้ได้รับคำตอบเห็นด้วยมากกว่าการใช้คำถามทางลบ ก็ตาม แต่ผู้วิจัยจะต้องคำนึงถึงเนื้อหาด้วยว่าประเด็นคำถามที่ถามนั้นจะต้องเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไปที่ไม่กระทบต่อความรู้สึกของผู้ให้สัมภาษณ์

ข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อไป

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองในมนุษย์ จึงมีข้อจำกัดค่อนข้างมากทำให้ศึกษาได้กับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก จึงควรศึกษาต่อไป เพื่อตอบคำถามการวิจัยในประเด็นเดียวกันนี้และเพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่กว้างขวางมากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ให้มีความเชื่อถือได้สูงขึ้น ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป ดังนี้

1. ควรสุ่มตัวอย่างประชากรเพียงโรงเรียนละ 1 คนเท่านั้น เพื่อควบคุมความคาดเคลื่อนซึ่งอาจเกิดขึ้นจากผู้ให้สัมภาษณ์รู้ว่าได้รับสิ่งทดลองที่แตกต่างกัน

2. จากข้อสังเกตที่ได้จากผลการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งพบว่า ผลของการปรากฏตัวของบุคคลที่สามที่มีต่อคำตอบจากการสัมภาษณ์อาจจะขึ้นอยู่กับประเด็นคำถามด้วย ดังนั้นจึงควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างคำตอบที่ได้รับจากประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่สามโดยตรง ประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับผู้ตอบเอง และประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น เช่น ผู้บังคับบัญชาระดับสูง

3. ควรศึกษาด้วยว่า บุคคลที่สามกับผู้ที่ให้สัมภาษณ์มีความคุ้นเคยหรือเกี่ยวข้องกับในทางที่ดีหรือไม่ดี จะมีผลต่อคำตอบที่ได้รับแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งอาจจะใช้การวิเคราะห์โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

4. ควรวิเคราะห์ว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เปลี่ยนแปลงคำตอบหรือไม่เมื่อบุคคลที่สามแสดงความคิดเห็น และการเปลี่ยนแปลงคำตอบเป็นไปในทางขัดแย้งหรือคล้อยตามกับความคิดเห็นของบุคคลที่สาม